

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

“CİNERİ SÖZCÜKLER: BEŞ SEVİM APARTMANI’NDA DİLİN BÜYÜSÜ”

Sözcük Sayısı: 3800

Kategori: 1

Araştırma Konusu: Mine Söğüt’ün “Beş Sevim Apartmanı: Rüya Tabirli Cinperi Yalanları” adlı yapıtında yazarın sözcük ve yazınsal tercihlerinin işlevinin incelenmesi

Mayıs 2025

İÇİNDEKİLER

I.GİRİŞ.....	3
A. Araştırma Sorusu	5
II. YAZARIN SÖZCÜK VE YAZINSAL TERCİHLERİ	5
A. Sembol Kullanımı	5
B. Gerçeküstü ve Fantastik Unsurların Kullanımı	9
C. Anlatıcı ve Yazınsal Üslup.....	10
III. OKUR ALGISI VE YORUMLAMA SÜRECİ	13
A. Sözcük Seçimlerinin Okurun Duygusal Tepkileri Üzerindeki Etkisi	13
B. Çok Katmanlı Anlatının ve Metinlerarasılığın Okuyucu Üzerine Etkisi	15
IV. SONUÇ	16
KAYNAKÇA	19

I.GİRİŞ

Edebi metinlerde çeşitli anlamlar barındıran sözcüklerin ve vurgulanmak istenen temaların okuyucuya iletilmesi amacıyla yazarlar; çok katmanlı anlam, sembollerin kullanımı, betimlemeler ve anlamsal bütünlüğün türün özellikleriyle bağlantılı olması gibi çeşitli tekniklere başvurumaktadırlar. Bu tekniklerin kullanılmasındaki amaç, metni okuyucuya daha anlaşılır kılmak ve okuyucunun aktarılmak istenen düşünceler üzerinde fikirler üretmesini sağlamaktır.

Bu tekniklere örnek olarak yazarların kullandığı söz sanatlarının metni sadelikten çıkarması, bilinç akışı tekniğinin karakterlerin zihinlerinde geçen düşünceleri yansıtması; monologların, imgelerin ve sembollerin metni betimleyerek yalınlıktan kurtarması ile işlevsel bir biçimde yer edilmesi ve kültürel öğelerin esere dahil etmesi verilebilir. Bu bağlamda Mine Söğüt'ün "Beş Sevim Apartmanı" adlı yapıtındaki sözcük seçimlerinin sembollerin ve bilinç akışı tekniğinin varlığı, karakterlerin nasıl bir ruh halinde olduklarının ve olayların nasıl bir strateji bağlamında planlandığının anlaşılmasında bir yol gösterici konumunda bulunmaktadır.

Mine Söğüt'ün ortaya koyduğu diğer yapıtlar hakkında yapılan geçmiş çalışmalarda görüldüğü üzere; yazılan metinler çeşitli kuramlar, iyilik ve kötülük kavramlarının karşılaştırılması, postmodern unsurların incelenmesi ve halk kültürü unsurları üzerinde durulmuştur (YÖK Tez Merkezi, 2025). Bu tez çalışmasında ise yazarın sözcük ve yazınsal tercihlerinin işlevi incelenecektir. Diğer çalışmalarda öne çıkan postmodernizm ve karşılaştırmalı edebiyat unsurlarının aksine bu tezde semboller, fantastik unsurlar, teknikler; ve bu tercihlerin okur üzerine etkisi incelenecektir.

"Sembol" kelimesi Yunanca kökenli bir kelimedir ve "bir düşünce, duygu veya nesneyi karşılayan görüntü" anlamına gelmektedir (Aslan, 2022). Semboller; bazı soyut kavramların somutlaştırılmasına olanak sağlayabileceği gibi, somut kavramların daha rahat anlaşılmasında

da kullanılabilecek araçlardır. Semboller; sayılar, renkler, fiziksel dünyada gerçekleşmeyen ancak bilincin yansıması olan rüyalar ve metafiziksel varlıklar olan cinler gibi kelime tercihleriyle soyut olan durumları somutlaştırılarak metni yalınlıktan çıkarmakta ve okuyucuya metnin içinde aktif bir şekilde var olmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca metnin derinlik kazanmasına ve okuyucunun bir yorum aşamasına girmesine yardımcı olurlar. Böylelikle okuyucu, metin hakkında daha fazla araştırma yapmaya yönelmiş olur. Buna örnek olarak renklerin, ruh halleriyle bağlantılı olarak karakterlerin zihinsel durumlarını öğrenmede bir araç olarak kullanılması verilebilir.

“Bilinç akışı; roman ve hikâye yazımında kahramanın zihninden geçenleri aralıksız olarak ve seri halde, belli bir sıraya koymadan olduğu gibi aktarmaya çalışan anlatım tekniğidir. Karakterin düşünme eylemini olduğu gibi gösteren bu teknik, kahramanın geçmişe, bugüne ait duygu, düşünce ve hatıralarını mantıksal düzen aramadan aktarır.” (Karatekin, 2019) Mine Söğüt’ün bu romanında bilinç akışı tekniği; özellikle Doktor Samimi’nin günlüklerinde yoğun bir biçimde kullanılmakta, amaç ise Doktor Samimi’nin psikolojisindeki dalgalanmaları okuyucuya şeffaf bir şekilde yansıtmaktır.

Bu tez çalışması, Mine Söğüt’ün “*Beş Sevim Apartmanı*” adlı yapıtında kullanılan sözcük ve yazınsal tercihlerin, okurun metni anlamlandırma sürecindeki işlevini incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle renklerin sembolik kullanımı, bilinç akışı tekniği ve fantastik unsurların okuyucunun metni anlamadaki etkisi değerlendirilecektir. Ayrıca Söğüt’ün dil ve üslup tercihleri, okuyucunun metni nasıl algıladığı ve sözcük seçimlerinin metnin çok katmanlı yapısına nasıl katkı sunduğu ele alınacaktır. Araştırma sürecinde, metindeki anlatım teknikleri ve sembollerin işlevi analiz edilerek, Mine Söğüt’ün edebi üslubunun okur üzerindeki etkisi değerlendirilecektir.

A. Araştırma Sorusu

Mine Söğüt'ün “Beş Sevim Apartmanı: Rüya Tabirli Cinperi Yalanları” adlı yapıtında yazarın sözcük ve yazınsal tercihlerinin okura yansıttığı düşünceler bağlamındaki işlevi nedir?

II. YAZARIN SÖZCÜK VE YAZINSAL TERCİHLERİ

A. Sembol Kullanımı

Yapıtta yazarın dil ve üslup tercihleri, metnin etkileyiciliğini artıran önemli unsurlardandır. Eserde hayaller ile gerçek hayatın iç içe geçtiği görülmektedir, yapılan betimlemeler sayesinde karakterin analizinin ve toplumsal eleştirilerin sağlandığı bir yapıdadır. Kitap, Cihangir'de terkedilmiş bir apartmanda yaşayan beş karakterin hikâyesini, bir psikiyatristin gözünden anlatmaktadır. Bu psikiyatrist, her biri farklı bir psikolojik sorunla mücadele eden beş karakterin yaşamlarını ve bu sorunların kökenlerini incelemekte; karakterlerin geçmişleri, travmaları ve toplumla olan ilişkileri detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Yapıt; sevgisizlik, iletişimsizlik, terk edilmişlik ve zorbalık gibi temalar üzerine kurulmuştur. Bu bağlamda yazarın dil tercihleri, bu tezde semboller üzerinden incelenmektedir. Sembol kullanımı, betimleme aracılığıyla yazarın okuyucuya aktarmak istediği düşünceleri somutlaştırmasında etkilidir.

Mine Söğüt, kelime tercihlerinde ve dilin kullanımında özgün bir yaklaşım sergileyerek okuyucunun metne olan ilgisini canlı tutmaktadır. Örneğin romanın başında "Beş Sevim Apartmanı"nın sakinlerinin günlük yaşamları anlatılırken, sıradan olayları sıra dışı bir dille okuyucuya aktarılmaktadır. Yapıttaki her karakter sabahın erken saatlerinden itibaren günün belirli saatlerinde dairelerinin pencerelerinden dışarıyı seyretmekte ve günlerinin büyük bir çoğunluğunu pencereden boğazdan geçen gemilere bakarak geçirmektedirler. Yapıtın başında karakterler “birbirleriyle bile bir ilişkisi olmayan beş sakini” (Söğüt, s.13) olarak betimlenmektedirler. Burada karakterler ile dış dünya arasında bir iletişimsizlik durumu

gözlense de hepsi ortak olarak pencere sayesinde dolaylı yoldan da olsa dışarıyla bir iletişim kurmaktadır. Buradaki pencere sembolü, dışarıyla kurulan bir köprü bağlamında vurgulanmaktadır. Burada, her sabah olan bir rutin olayın okuyucunun dikkatinin çekecek bir şekilde aktarılmaktadır. Bir aksiyon olmadan gerçekleşen dışarıyı seyretme olayı, betimlemeler ve semboller yardımıyla bir merak unsuru haline gelmiştir. Söğüt, böylece okuyucunun metne olan ilgisini artırmasına yardımcı olmaktadır. Dilin zengin kullanımı ise romanın genel atmosferini güçlendirmektedir. Kitap dil ve üslup özellikleri, Mine Söğüt'ün edebi yeteneğini ve dil üzerindeki hakimiyetini gözler önüne sermektedir.

Yapıtta üzerinde durulan bir diğer betimlemeden birisi de her karakterin kendi dairesinin perdesinin rengi ile tanıtılmasıdır. Romanda her yeni karakter tanıtılacağı zaman ilk olarak perde renkleri vurgulanmaktadır. Buradaki belirtme, renklerin karakterlerin psikolojileri ve geçmiş hayatları arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bir karakterin isminden önce perdenin renginin okuyucu ile tanıştırılması, bu rengin karakterin hayatında önemli bir yerde olduğunu göstermektedir. Perdeler; pencereden dışarıya bakmak, yani özgürlüğe ulaşmak ve dışarıyla bağlantı kurmak için çıkılan yolda karşılaşılan ilk nesnedir. Bu nesne her evin penceresinde bulunur ve her evde farklı desenler ve renklerde karşımıza çıkar.

Bu romandaki karakterler psikolojik sorunlar yaşayan karakterlerdir ve cinler görmektedirler. Bu yüzden etraflarında bulunan objelerin ruh hallerini etkilemede önemli bir rol oynaması muhtemeldir. “Hatta hatta Beş Sevim Apartmanı belki de beş hücreli bir akıl hastanesiydi, hastalıklarıyla birlikte bu apartmana hapsedilmiş beş delinin tek ilacı da o tuhaf pencerelerdi.” (Söğüt, s.13) ifadesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. Renklerin sembolize ettiği anlamlarla beraber her karakterin ev içinde bulunma durumuyla beraber perdeyle yüzleşmeleri onların o renge her gün maruz kalmalarına neden olmaktadır. Buradaki renk tercihleri her bir karakterin geçmişini ve kişilik özelliklerini temsil etmektedir. Bunlara örnek olarak aşağıdaki bölümlerin başlıkları verilebilir:

“Soluk Sarı Perdeli Penceredeki Adam (...)” (Söğüt, s.42)

“Kurşuni Yeşil Perdeli Penceredeki Kadın (...)” (Söğüt, s.62)

“Kahverengi Perdeli Penceredeki Adam (...)” (Söğüt, s.83)

“Turuncu Perdeli Penceredeki Kadın (...)” (Söğüt, s.105)

Sarı renk; genellikle neşe, enerji ve aydınlanmayı simgelemektedir. Buna karşın soluk sarı tonu ise hastalık, zayıflık ve tükenmişliği ifade etmektedir. Türk kültüründe sarı, aynı zamanda ayrılık ve hastalığın rengidir. Bu bağlamda, soluk sarı perde, karakterin yaşam enerjisinin tükenmişliğini ve hayata karşı ilgisizliğini simgeler. “Soluk sarı perdeli pencereye daha gün doğarken çıkardı. Uzaklara bakıp, sigara üzerine sigara yakardı.” (Söğüt, s.14) ifadesinde uzaklara dalan bir karakter görülmektedir. Uzaklara dalmanın getirdiği tükenmişlik hissi, “soluk sarı” rengi ile desteklenmektedir.

Yeşil renk; doğa, huzur ve tazeliği simgelemektedir. Buna karşın yeşilin kurşuni tonları belirsizlik, kararsızlık ve melankoliyi ifade etmektedir. Bu birleşim, karakterin içsel çatışmalarını ve ruhsal dengesizliğini yansıtmaktadır. “Bu solukluğun arasında, öğlene doğru genç bir kız yüzü belirirdi. Devamlı hasta gibiydi. Sanki yaşlı bir ruh taşırdı içinde. Sanki birkaç kez ölmüş de dirilmiş gibi, ölümlerden yaşlanmaya fırsat kalmamış gibi.” (Söğüt, s.14) ifadesinde karakter, çökmüş bir insan olarak betimlenmektedir. “Ölmüş”, “yaşlanma”, “hasta” kelimeleri olumsuz bir durumu belirtirken karakterin ruh sağlığı “kurşuni yeşil” renginin getirdiği ruhsal sıkıntı anlamıyla örtüşmektedir.

Kahverengi, genellikle toprakla ve durağanlıkla ilişkilendirilmektedir. Ayrıca, güvenilirlik ve istikrarı da simgelemektedir. Bu bölümdeki kahverengi perde ifadesi, anlamın aksine karakterin duygusal sıkıntılarını ve tedirginliğini ifade etmektedir. “Endişe içinde kemirdiği tırnaklarını, şiddetli bir tükürükle ağzından dışarı fırlatırdı.” (Söğüt, s.15) alıntısında

karakterin kendine zarar verdiği görölürken, endişeli olunca görülen tırnak kemirme durumuyla “kahverengi” renginin anlamının çatıştığı görölmektedir.

Coşku ve enerjiyi simgeleyen turuncu rengi, romanda karakter için turuncu perde, dışarıya gösterdiği sahte canlılığı ve içsel boşluğunu yansıtmaktadır. “Orada da, erkek görünümlü, tuhaf bir kadın dururdu. Akşama doğru mihlanırdı pencerenin önüne. Bazen iki dakika durup çekilirdi pencereden, bazen de saatlerce kalkmazdı oturduğu yerden.” (Söğüt, s.15) alıntısında “turuncu rengi”nin vurguladığı anlamın karşıtı olarak bir monotonluk görölmektedir. Monotonluk ise karakterin cam karşısındaki hareketlerinin tutarlı olmaması durumuyla okuyucuya aktarılmaktadır.

Tutku, öfke ve canlılığın renklerinden olan kırmızı, Türk kültüründe gücü ve canlılığı temsil eder. Romanda parlak kırmızı perde, bu anlamlara karşıt bir biçimde kadının bastırılmış duygularını ve içsel çatışmalarını simgeler. “(...) Diğerleri gibi bir koltuğa ya da tabureye oturmazdı. Öylece ayakta durur ve ağlamaklı bir suratla diğer dört komşusu gibi iki apartman arasından görülen o bölük pörçük deniz manzarasına bakar, bakar, bakardı... Gözlerini kırpmayı bile, bu tutkulu bakışa sanki ihanet sayardı.” (Söğüt, s.15) ifadesinde karakterin deniz manzarasını büyük bir ilgiyle izlediğı görölmektedir. Bu ilginin boşa gitmemesi adına gözlerini kırpmayan karakter, canlılık belirtileri göstermektedir. “Ağlamaklı bir suratla” ifadesinde de bastırılmış duyguların camın diğer tarafından nasıl görüldüğü aktarılmaktadır.

Mine Söğüt'ün romanı yazarken kullandığı edebi dil; olayların yalnızca gerçekçi bir çerçevede ilerlemesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda fantastik unsurların varlığını sürdürmesine de izin verir. Kelimeler; sadece bağlamsal birer anlam taşımakla kalmayan, okuyucuda derin duygular yaratan çok yönlü bir anlama sahiptir. Bu noktada, Mine Söğüt'ün edebi diliyle yarattığı fantastik dünyanın semboller ve bilinçaltı imgeleriyle nasıl pekiştirildiğı incelenmelidir.

B. Gerçeküstü ve Fantastik Unsurların Kullanımı

Yazarın dilsel yenilikleri ve özellikle rüya tabirleriyle ilgili kullanılan “cinperi” terimi, metnin derinliğini ve karakterlerin içsel dünyalarının anlaşılmasında önemlidir. “Cinperi” ifadesi; halk arasında cin ve perilerin birleşimi olarak kullanılan bir terim olup, gerçek ve hayal arasındaki ince çizgiyi simgelemektedir (Çetin, 2020). Yapıtta, karakterlerin yaşadığı olaylar ve gördüğü rüyalar, geleneksel rüya tabirleriyle ilişkilendirilerek okuyucuya sunulmaktadır. Bu yaklaşım, okuyucuya karakterlerin bilinçaltında oluşan düşüncelerini ve duygusal durumlarını daha derinlemesine anlama imkânı vermektedir. Örneğin, bir karakterin rüyasında görülen semboller, onun içsel çatışmalarını ve korkularını yansıtmaktadır. Bu dilsel yenilikler, eserin anlatımını zenginleştirmektedir. “Cinperi” ve “rüya tabirleri” arasındaki ilişki, metnin çok katmanlı yapısını ve karakterlerin psikolojik derinliğini belirtmektedir.

Romanda, gerçek ve hayal arasındaki sınırların bulanıklaştırılması, gerçeküstü ve fantastik unsurların etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Ketum Hatun'un Azrail ile anlaşma yapması ve ölümün çevresinde kol gezmesi gibi öğeler, fantastik bir atmosfer yaratmaktadır. Ayrıca, Ketum Hatun'un büyü yapma ve insanları etkileme yetenekleri, gerçeküstü bir boyut katarak romanın fantastik yapısını güçlendirmektedir (Kas, 2018). Böylece okurun algısı sürekli olarak test edilmektedir. Karakterlerin rüyaları ve halüsinasyonları, gerçeklik algılarını şekillendirirken okuru onların bilinçaltı süreçlerinin derinliklerine çekmektedir.

Romanda Melike, babasının kaybı ve annesinin yokluğu nedeniyle derin bir yalnızlık hissiyle mücadele eder. Rüyalarında babasını ve annesini yeniden bulur, ancak bu buluşlar gerçek değildir. Melike'nin rüyaları, onun kayıplarına karşı duyduğu özlemi ve gerçeklikten kaçma arzusunu yansıtır. Bu durum, okurun rüya ve gerçeklik arasındaki sınırları sorgulamasına neden olur (Şahin, 2022). Melike'nin yaşadığı travmalar ve bunların rüyalarla harmanlanması, okurun gerçeklik algısını sarsmaktadır. Melike'nin babasız büyümesi ve

düşlerinde babası sandığı adamın tecavüzüne uğraması, onun bilinçaltındaki korkuların ve travmaların bir yansımasıdır. Bu travmalar, Melike'nin rüyalarında ve hayal dünyasında şekillenirken, gerçeklik ile rüya arasındaki sınırların bulanıklaşmasına neden olur. Okur, Melike'nin yaşadığı olayların gerçek mi yoksa rüya mı olduğunu sorgularken, romanın genelinde rüya ve gerçeklik arasındaki bu geçişkenliği deneyimler. Bu durum, okurun hem karakterlerin içsel dünyalarına hem de romanın yapısına dair derin bir anlayış geliştirmesine olanak tanır.

Benzer biçimde Yeşim, cinperilerle kurduğu hayali arkadaşlıklar aracılığıyla gerçek dünyadan kaçmaya çalışır. Cinperiler ona gülüşlerini hediye eder ve ona özel bir bağ kurar; ancak, bu ilişkilerin gerçekliği sorgulanabilir. Yeşim'in cinperilerle olan bağları, onun içsel dünyasının bir yansımasıdır ve okuru rüya ile gerçeklik arasındaki ince çizgide bir yolculuğa çıkarır. Düş-gerçek ilişkisi ve gerçeklikten kaçış izleği Doktor Samimi'de de belirgindir. Cinlerle savaşını ve yaşadığı içsel çatışmaları günlüğüne yazan Samimi'nin günlüklerinde, gerçeklik ve hayal dünyası arasındaki geçişler belirgindir. Örneğin, "Cinlerin defterinde yazmayan, insanlarınsa kaderlerine kazılı değişmez sonuç: Yenilgi" ifadesi, onun içsel dünyasındaki karanlık ve gerçeklik arasındaki çatışmayı gösterir (Söğüt, 2022). Bu durum, okurun rüya ve gerçeklik arasındaki dengeyi sorgulamasına neden olur.

Gerçeküstü unsurların ve sembollerin kullanımı, romanda işlenen hikâyenin atmosferini oluşturduğu gibi Ketum Hatun gibi karakterlerin iç dünyalarını da yansıtan birer araçtır. Mine Söğüt, bilinç akışı tekniğini kullanarak okura karakterlerin içsel karmaşalarını ve zihinsel süreçlerini doğrudan aktarır.

C. Anlatıcı ve Yazınsal Üslup

Söğüt'ün yapıt boyunca kullandığı anlatım dili, bazı bölümlerde basit ve doğrudan bir anlatım sergilerken, bazı bölümlerde ise süslü hale gelmektedir. Bu durum metnin şiirsel ve

metaforlar yönünden baskın bir yapıya sahip olmasına sebep olmaktadır. Günlük hayatta kullanılan dil, özellikle diyaloglarda ve karakterlerin kendi türettikleri düşüncelerinde kendini göstermektedir. Diyaloglarda; halk arasında kullanılan ifadeler ve deyimler öne çıkmaktadır. Ancak, aynı metin içinde yer alan bilinç akışı bölümleri, daha soyut ve anlam katmanları içeren bir biçim göstererek Söğüt'ün edebi dildeki çeşitliliğini göstermektedir:

“O gün, yani olayın olduğu o haziran gece yarısı Gülsüm evden çıkarken birdenbire geri döndü ve Oğuz'a soğuk bir sesle şöyle dedi:

- Artık büyüdün. Kazık kadar oldun. Sana daha fazla bakamam. Bu evde kalmak istiyorsan, gider kendine bir iş bulur, çalışırsın.

Oğuz söylenenlerin sadece başını duydu.

Annesi ona ne demişti?

"Artık büyüdün." (Söğüt, s.58-59)

Diyalog içinde verilen cümleler, halk arasında yaygın kullanılan ifadeler kullanılarak oluşturulmuştur. Bu kullanım; karakterlerin doğallığını artırırken, okuyucuya gerçekçi bir atmosfer sunmaktadır. Özellikle "*kazık kadar oldun*" ifadesi, halk arasında sıkça kullanılan bir deyim olup, Oğuz'un annesinin sert ve mesafeli tavrını vurgulamaktadır.

Ancak, aynı yapıttaki “Kurşuni Yeşil Perdeli Penceredeki Kadının Gerçek Hikayesi” adlı bölümünde, dil çok daha sembolik bir yapı taşımaktadır: “Cinlerin, geceleri gizlice rüyasına girip kızlarının kırılğan ruhuna sevgisizlik tohumları ektiğini hiç fark etmemişlerdi.” (Söğüt, s.73) alıntısında olduğu gibi günlük dil yerine süslü bir dil kullanıldığı görülmektedir. Cümleler günlük konuşma dilinde kullanılanlarından daha uzun, kelime seçimleri daha semboliktir. Ayrıca bu alıntılarda, birinci tekil şahıs anlatıcı kullanıldığı görülmektedir. Bu anlatım biçimi, okuyucunun karakterle empati kurmasını ve onun içsel çatışmalarını daha iyi anlamasını

sağlamaktadır. Söğüt, bu iki farklı kullanımı bir araya getirerek, hikâyenin ritmini belirlemektedir. Ritmin daha akıcı olmasını istediği yerde günlük dil, daha üzerine durulmasını istediği yerlerde ise süslü bir dil kullanmaktadır.

Mine Söğüt, metnin ritmini belirlemek adına ayrıca kısa ve kesik cümleleri sıkça kullanmaktadır. Bu durum, karakterlerin o anda zihinlerinden geçen fikirleri ve yaşadıkları hisleri yansıtmak adına oldukça etkili bir yöntemdir. Özellikle Doktor Samimi'nin apartmanda yaşayan hastaların durumu hakkında fikir yürütürken kesintili ve tekrar eden cümleler kullanmaktadır. Buna örnek olarak: “İdrak yanılması ... Ne güzel bir hastalık. Bulduğum beş kişinin dosyasında da aynı şey yazılıydı. Onların idrakleri yanılıyor. (...) İdrak yanılması... Bu sadece insanlara özgü bir hastalık. Cinperilerin idrakleri demir gibi.” (Söğüt, s.28-29) alıntısında görüldüğü üzere “idrak yanılması” tekrar etmektedir. Bu vurgunun yapılmasının sebebi Doktor Samimi'nin zihinsel durumunu yansıtan bilinç akışı tekniğinin bir sonucudur. Tekrar eden kelimenin varlığı, bu karakterin bu düşüncesinin zihninde sıkışıp kaldığını göstermektedir. Bu tekrar, okuru da karakterin zihinsel karmaşasına dahil ederek onun ne hissettiklerini anlamalarını sağlamaktır. “Bu sadece insanlara özgü bir hastalık. Cinperilerin idrakleri demir gibi.” ifadesi, insanın zihinsel sıkıntılar yaşamasının kendisine özgü olduğunu vurgulamaktadır. Doktor Samimi, “idrak yanılması” ifadesinin karakterler ile bağlantısını açıklarken zihni sürekli aynı noktaya geri döner. Böylece, bu tekrar metnin ritmini ayarlayan bir yazınsal tercih olmaktan çıkarak karakterin bilinçaltındaki huzursuzluğu pekiştiren bir edebi unsur haline gelmektedir.

Yazar, karakterlerin ne hissettiğini aktarmak amacıyla binada bulunan karakterlerin kendini nasıl ifade ettiklerini okuyucuya sunmaktadır: “Doktor Samimi, sadece ilk paragrafı okuyabildi. İkinci paragrafta harfler karmakarışık oluyor, yazı incelip ipe dönüşüyor, okunması imkânsız hale geliyordu. Oysa ilk paragraf inci gibi harflerle yazılmıştı. Küçük a'larla küçük e'ler bir boyda; küçük t'lerin boyu küçük l'lerden kısa ...” (Söğüt, s.54) Doktor Samimi'nin

hastasının yazdığı metnin ilk paragrafı, düzenli ve okunabilirken, ikinci paragrafın harfleri karışarak okunamaz hale gelmektedir. Bu durum, hastanın zihinsel durumunun bozulduğunu ve gerçeklik algısının çarpıldığını göstermektedir. Yazar; bu yazı örneğiyle, karakterin içsel dünyasındaki karmaşayı ve bozulmayı okuyucuya aktarmaktadır. Okuyucuya sunduğu bir defter sayfasının üzerinde yazılan metinden yola çıkarak, yazarın farklı durumlara göre farklı karakterlerin zihinlerini tanıttığı görülmektedir. Bu yüzden yazarın roman boyunca kullandığı üslup farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma, okuyucunun roman boyunca tekdüze ilerlememesini sağlamaktadır.

III. OKUR ALGISI VE YORUMLAMA SÜRECİ

A. Sözcük Seçimlerinin Okurun Duygusal Tepkileri Üzerindeki Etkisi

Sözcük seçimi, bir metnin duygusal etkisini belirleyen en önemli unsurlardan biridir (Akılın, 2020). Kelimelere yüklenen anlamlar ile çağrıştırdığı imgeler ve ses özellikleri, okurun duygusal tepkilerini doğrudan etkiler. Örneğin, güzel ve muhteşem gibi benzer anlamlar taşıyan kelimeler, farklı duygusal yoğunluklar yaratır. Okur merkezli yaklaşıma göre, okur metni hem bilişsel hem de duygusal açıdan anlamlandırır. Bu süreçte, metnin duygusal yapısı, karakterlerin kişilik özellikleri, ilişkileri ve olay örgüsündeki tepkiler gibi unsurlar, okurun duygusal tepkilerini şekillendirir. Okurun ön bilgileri, duyguları, düşünceleri ve deneyimleri de bu etkileşimi için önemlidir (Ayan, 2020). Karakterlerin okura tanıtılmasında renklerin işlevi de sözcük tercihlerinin okura romanı tanıtmada büyük bir rol oynadığını göstermektedir.

Bilinç akışı tekniği, karakterlerin kendileri hakkında yazdıkları hikayelerden sonra Doktor Samimi'nin günlüklerinden kesitler olacak şekilde okuyucuya sunulmaktadır. Bu teknik, Doktor Samimi'nin bir doktor olarak düşüncelerini, konu üzerinde okuduğu kitaplardan alıntıları ve duygusal durumunu anlık ve kesintisiz bir şekilde aktarmak için tercih edilmiştir. Söğüt, bu yaklaşımıyla karakterin zihinsel süreçlerine derinlemesine bir dalış yapmaktadır ve

okuyucuları bilinçaltı dünyasına davet etmektedir. Bu teknik sayesinde, Doktor Samimi'nin geçmiş anıları, şu anki teşhis ve çıkarımları ve gelecek öngörülerini arasında sürekli bir geçiş sağlanarak okuyucuya bu süreç şeffaf bir şekilde sunulmaktadır. Ayrıca bu teknik yardımıyla Doktor Samimi'nin hastaları seçerken ilerlediği yöntem ve düşündükleri pekiştirilmektedir: “İdrak yanılması (...) Apartmanın adı Beş Sevim. Değiştirmedim. Cinperili bir apartman için kusursuz bir isim! Beş Sevim Apartmanı'nın bodrum katında yaşıyorum artık. (...) İdrak yanılması...” (Söğüt, s.28) alıntısında da olduğu gibi günlüğünden olan kesitte ilk önce teşhis hakkında bahsederken, bağlantı kurmadan hızlı bir geçişle apartmanın ismine kayılmış, oradan Doktor Samimi'nin yaşadığı yere, oradan da tekrar teşhise geri dönmüştür. Bu alıntıda Doktor Samimi'nin zihnindeki düşüncelerin olduğu gibi okuyucuya aktarıldığı ifadesi kanıtlanmaktadır. Bilinç akışı tekniği, okuyucuya karakterlerin zihninde oluşan imgelerin ve simgesel anlatım öğelerinin doğrudan aktarılmasını sağlar. Bu teknik, yalnızca anlatının ritmini vurgulamakla kalmaz; aynı zamanda rüya motiflerinin ve metaforların daha etkili bir şekilde kullanılmasını sağlar. Yazarın anlatısını derinleştiren bu edebi araçlar, okuyucular üzerinde birçok etki yaratır. Böylece yapıt basitlikten uzaklaşarak dinamik bir hale gelir.

“Parlak Kırmızı Perdeli Penceredeki Kadın ve Cinperi Gülüşü” (Söğüt, s.125) adlı bölümlerde anlatıcı, annesi ve anneannesinin süslü ve peri gülüslü olduklarını belirterek, kendisinin de bu geleneğin son mirasçısı olduğunu ifade etmektedir. Anneannesinin çocukluk yıllarında yazılmaya başlanan bir hikâye, ailenin geçmişine dair bir anıyı içermektedir: “Cinperi pek matrak bi şeydi. Onun arkadaşlığına sığınıp o ağaç kovuğunda günlerce gizlendim. Cinperi bana ormanın en güzel yemişlerini tattırdı, en tatlı pınarlardan buz gibi sular içirdi. İki küçük çocuk gibi oynayıp durduk uçsuz bucaksız ormanın kuytularında” (Söğüt, s.127).

Bu hikâye, anneannenin köylerinin yakılması sırasında ormanda saklandığı bir dönemde, ona gülüşünü hediye eden Cinperi ile olan dostluğunu anlatmaktadır. Cinperi, anlatıcıya normal yaşamın, yani insanların yaşadığı yaşamın ne demek olduğunu açıklamaktadır ve ormandan

ayrılma zamanı geldiğinde, anlatıcı Cinperi ile birlikte bu sihirli kayın ormanında yaşamak istemektedir (Sağıroğlu, 2021). Bu bölüm, nevrotik bir kurguya sahip olup, bir masalla başlar ve ailenin geçmişine dair derin bir bağ kurar. Anneanne Tamama'nın torununa anlattığı bu masal, ailenin süslü ve peri gülüşlü kadınlar geleneğini ve bu geleneğin son temsilcisi olan anlatıcının hikâyesini içerir. Cinperi ile olan dostluk, anlatıcının içsel dünyasında önemli bir yer tutmakta ve onun duygusal tepkilerini şekillendirmektedir. Bu bağlamda yazınsal tercihler ve semboller, okurun zihinsel etkileşimini derinleştirmekte iken metnin anlamını zenginleştirmektedir.

B. Çok Katmanlı Anlatının ve Metinlerarasılığın Okuyucu Üzerine Etkisi

Beş Sevim Apartmanı yapıtının “Parlak Kırmızı Perdeli Penceredeki Kadın ve Cinperi Gülüşü” (Söğüt, s.125) bölümlerinde çok katmanlı anlatı yapısı, metnin derinliğini ve anlam zenginliğini artıran önemli bir unsurdur. Bu yapı, farklı anlatı düzeylerinin ve bakış açıların bir araya gelmesiyle, okura çok boyutlu bir okuma olanağı vermektedir. Bölümde bir Rum ailesinin kızı olan anneannenin köydeki evlerinin yakılmasının ardından ormanda saklandığı ağaç kovuğunda cinperilerle arkadaşlık etmesi anlatılmaktadır (Söğüt, 2022). Bu masalsı anlatı, gerçeklik ve hayal arasındaki sınırları bulanıklaştırarak, okurun farklı anlam katmanlarını keşfetmesine olanak tanımaktadır. Kübra'nın 13 yaşına geldiğinde cinperilerin ölümsüzlük ve peri gülüşü arasında bir tercih yapmasını istemesi, bireysel seçimlerin ve kaderin sorgulandığı bir başka katman sağlamaktadır. Bu çok katmanlı yapı, okurun metni farklı açılardan yorumlamasına ve derinlemesine analiz etmesine olanak tanımaktadır. Eserin, çok katmanlı anlatı yapısıyla, okura zengin bir okuma deneyimi sunarak, metnin derinliğini ve anlamını artırmaktadır (Hekim, 2022).

Romanın genelinde, postmodernizmin etkisiyle metinlerarasılık ve iç içe geçmiş anlatılar kullanılmaktadır. Özellikle Parlak Kırmızı Perdeli Penceredeki Kadın başlığı altında sunulan Kırmızı Başlıklı Kız masalına yapılan göndermeler, karakterlerin içsel dünyalarını ve toplumsal

eleştirilerini derinleştirmektedir (Sürücü, 2023). “*Parlak Kırmızı Perdeli Penceredeki Kadının Gerçek Hikâyesi*” (s. 136) başlıklı bölüm, karakterlerin içsel dünyalarını ve toplumsal sorunlarını okuyucuya sunmaktadır. Bu bölümde, Melike'nin anlatımıyla, cinsiyet kimliği ve aile içi ilişkiler gibi temalar işlenmektedir. Melike'nin, ailesinin erkek çocuk isteği nedeniyle kendini bir erkek olarak kabul etmesi ve bu kimlik karmaşası, romanın temel sorunlarından biridir. Ayrıca, Melike'nin anneannesinin masalı ve cinli hikâyesi, gerçeklik ve hayal arasındaki sınırları bulanıklaştırarak, postmodern anlatı tekniklerini kullanır. Romanın dil ve üslubu, karakterlerin içsel çatışmalarını ve toplumsal eleştirilerini yansıtır. Melike'nin anlatımı, onun duygusal ve zihinsel derinliğini ortaya koymaktadır. Yazarın sözcük tercihleri ve anlatım biçimi, okurun karakterlerin dünyasına daha derinlemesine nüfuz etmesini sağlamaktadır.

Mine Söğüt'ün “Beş Sevim Apartmanı” adlı yapıtında kullandığı anlatım teknikleri; yalnızca metnin içeriğini vurgulamakla kalmamakta, aynı zamanda okurun bu metinle kurduğu ilişkiyi ve algıyı da yönlendirmektedir. Okuyucu; yazarın sözcük seçimleri, bilinç akışı ve sembolik anlatımı aracılığıyla metni kendi perspektiflerinden okuması beraberinde kendi deneyimleri doğrultusunda anlamlandırmaktadır.

IV. SONUÇ

Mine Söğüt'ün “Beş Sevim Apartmanı” adlı eserinde, yazarın dil ve üslup tercihleri, okurun zihinsel derinliğini ve yaratıcı katılımını etkileyen önemli unsurlardır. Söğüt, deneysel bir anlatım tarzı benimseyerek, psikolojik sorunları ve inanç temalarını derinlemesine işler. Bu yaklaşım, okurun metni farklı açılardan değerlendirmesine ve kendi yorumlarını oluşturmaya olanak tanır. Özellikle, romanın tiyatro uyarlamalarında da görülen bu derinlik, metnin çok katmanlı yapısını ve dilsel zenginliğini yansıtır (Sağlam, 2022).

Söğüt'ün dilindeki postmodern unsurlar, okurun metni farklı açılardan değerlendirmesine ve kendi yorumlarını oluşturmaya olanak tanır. Bu çok katmanlı yapı, okurun metni farklı

açılardan değerlendirmesine ve kendi yorumlarını oluşturmasına olanak tanır (Ayan, 2020). Genel olarak eserde dil ve üslup tercihleri, okurun metne derinlemesine katılımını teşvik eder ve metnin çok katmanlı yapısını anlamada önemli bir rol oynar. Mine Söğüt'ün "*Rüya Tabirli Cinperi Yalanları*" adlı eserinde, yazarın dil ve üslup tercihleri, okurun zihinsel derinliğini ve yaratıcı katılımını etkileyerek metnin anlamını zenginleştirir. Söğüt, yalın ve akıcı bir dil kullanarak okuyucunun hikâyeye kolayca dâhil olmasını sağlar. Bu dilsel sadelik, okurun metni daha derinlemesine anlamasına ve karakterlerin iç dünyalarını daha iyi kavramasına olanak tanır (Güllük, 2022). Ayrıca, yazarın yazınsal tercihleri, okurun metne yaratıcı bir şekilde katılımını teşvik eder. Söğüt, fantastik ve gerçek unsurları harmanlayarak okurun hayal gücünü harekete geçirir ve metnin çok katmanlı yapısını keşfetmesine olanak tanır. Bu yaklaşım, okurun metni farklı açılardan yorumlamasına ve kendi anlamını oluşturmasına imkân verir (Sağlam, 2020).

Eserde, dil ve üslup, okurun duygusal dünyasında derin izler bırakacak şekilde kullanılmıştır. Yazar, metin boyunca betimlemeler ve sembolizm aracılığıyla, okuru karakterlerin içsel çatışmalarına ve çevrelerindeki dünyaya daha yakın bir şekilde hissettirmektedir. Genel olarak eser hem görsel hem de duygusal bir çağrışım yaparak, okurun merakını uyandırmakta ve hikâyenin derinliklerine inmeye teşvik etmektedir. Dil ve üslubun etkisiyle, okur, karakterlerin duygusal durumlarını ve çevrelerindeki dünyayı daha derinlemesine hisseder. Yazarın kullandığı semboller ve metaforlar, okurun metni farklı açılardan yorumlamasına olanak tanır ve eserin çok katmanlı yapısını ortaya koyar. Dil ve üslup, okurun duygusal ve zihinsel deneyimini derinleştirerek, eserin etkisini artıran önemlidir.

Mine Söğüt'ün dil ve üslup tercihleri, okurun metne derinlemesine dâhil olmasını ve metnin çok katmanlı anlamını keşfetmesini sağlayarak eserin edebi değerini artırır. Romanın yapısı, farklı anlatı düzeylerinin iç içe geçmesiyle karmaşık bir hal alır; her bir karakterin içsel

dünyası ve cinperi hikâyeleri, metnin çok katmanlı yapısını oluşturur. Bu yapı, okurun metni farklı açılardan yorumlamasına olanak tanır ve metnin anlamını zenginleştirir (Sürücü, 2023).

Söğüt'ün dilindeki metaforlar ve sembolizm, okurun metne derinlemesine bir bakış açısı geliştirmesini sağlar. Özellikle Beş Sevim Apartmanında, dilin metaforik kullanımı, karakterlerin içsel çatışmalarını ve psikolojik durumlarını yansıtır. Bu dilsel derinlik, okurun karakterlerin duygusal ve zihinsel hallerini daha iyi anlamasına fayda sağlar. Ayrıca, Söğüt'ün yazınsal tercihleri, okurun metne yaratıcı bir katılımını teşvik eder. Romanın yapısı ve dilindeki belirsizlikler, okurun metni kendi deneyimleri ve yorumlarıyla şekillendirmesine olanak tanır. Bu etkileşim, okurun metne daha derin bir bağ kurmasını ve metnin anlamını kişisel bir düzeyde keşfetmesini sağlamaktadır. Okurun metni çok boyutlu bir şekilde deneyimlemesine ve anlamlandırmasına olanak tanır. Yazarın deneysel anlatım tarzı, metaforik dil kullanımı ve yazınsal tercihleri, okurun metne derinlemesine bir katılımını teşvik eder ve metnin anlamını zenginleştirir.

KAYNAKÇA

Akalın, Ş. H. (2010). Sözcük Bilimi Ve Sözlükçülük. Türk Dili, 698, 162-169.

Aslan, B. Sembol. Sembol Ansiklopediler - TÜBİTAK.
<https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/sembol>

Ayan, E. (2020). Mine Söğüt'ün Romanlarında Terk Edilmiş Kahramanlar Üzerine Bir İnceleme. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi, 5(2), 354-367.

Akkaya, A. E. C. (n.d.). YÖK Tez Merkezi. Ulusal Tez merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Yazar fionamimi, F., & Says:, S. (2021, May 10). Renklerin Kültürel Anlamları. Akıl Fikir Müessesesi. <https://akilfikir.net/renklerin-kulturel-anlamlari/>

YILDIRIM, E. (2012). *TÜRK KÜLTÜRÜNDE RENKLER VE İFADE ETTİKLERİ ANLAMLAR* (thesis). İstanbul.

Çetin, S., & Topaloğlu, Y. (2020). Türk Romanında Bilinçdışı Ve Rüya.

Geçen, F. (2018). Görsel Sanatlarda Evrensel Dil Ve Sanatsal Sembolizm. Journal Of International Social Research, 11(61).

Güllük, D. (2022). Aktif Failler Pasif Kurbanlar: Beş Sevim Apartmanı'nda Dişil Bir Hastalık Olarak Delilik. Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi, 62(1), 101-120.

Hekim, F. I. (2024). Çok Katmanlı Dokuma Yapılarda Malzeme Ve Tekniğin Hacim İle İlişkisi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

Karatekin, T. (2019). FİKRİMİN İNCE GÜLÜ ROMANINDA BİLİNÇ AKIŞI TEKNIĞI. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 6.

- Kas, B. (2018). Mine Söğüt'ün romanlarında postmodern unsurlar. Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1-172.
- Sağlam, N. (2022). Mine Söğüt'ün Beş Sevim Apartmanı Romanının Tiyatro Uyarlamalarına Çeviribilim Perspektifinden Bakış. Tiyatro Eleştirmenliği Ve Dramaturji Bölümü Dergisi, (35), 197-223.
- Sağiroğlu, B. Nevrotik Öznenin Kayıp Nesnesi:“vapur”. Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, 14(28), 175-200.
- Söğüt, M. (2022). Beş Sevim Apartmanı. Can Yayınları.
- Sürücü, Ö. (2023). Postmodern Romanların Anlattığı Masallar: Kırmızı Başlıklı Kız. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (49), 85-98.
- Ünsal, N. (2020). Renklerin Perdelediği Anlamlar. ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI, ->18.
- Şahin, E. (2022). Silvano Arieti'nin Bir Şizofreni Anlamak Ve Mine Söğüt'ün Beş Sevim Apartmanı Kitaplarında Şizofreni. Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi, 7(2), 77-96.
- Şen, H. B. (2024, March 21). *Gönül Gözünüzü Açın: Mine Söğüt - Beş Sevim Apartmanı - Rüya Tabirli Cinperi Yalanları (2003)*. oiktoz. <https://oiktoz.com/gonul-gozunuzu-acin-mine-sogut-bes-sevim-apartmani-ruya-tabirli-cinperi-yalanlari-2003>
- Kritik, S. (2023, May 26). *Yaşayamamaların öyküsü: Beş Sevim Apartmanı: Rüya Tabirli Cinperi Yalanları*
- BUĞAZ, M. (n.d.). *Beş Sevim apartmanı'nın Sevimsiz Hikayeleri - Edebiyat - Mustafa Buğaz*. Kitaphaber. <https://www.kitaphaber.com.tr/bes-sevim-apartmaninin-sevimsiz-hikayeleri-k4053.html>